Joodse scouts

Joël de Jong

Joël de Jong is geboren op 14 november 1920 in Rotterdam. Hij was de zoon van David de Jong en Rebekka Melhado. Ze hadden zes kinderen. Naast Joseph en Joël waren dat Levie (die in een psychiatrische inrichting woonde) en drie kinderen die de oorlog hebben overleefd.

Joël kwam in 1931 terecht in de Berg-stichting in Laren. De Berg-stichting is in 1909 opgericht als opvanghuis voor joodse kinderen uit noodlijdende gezinnen en voogdij kinderen. In een bosrijk gebied aan de zuidkant van het dorp Laren aan de Doodweg 4, grenzend aan de Hilversumse hei, stond van 1911 tot 1971 het gebouwencomplex van de Berg-Stichting, een Joods Kindertehuis. Met een voetbalveld, boomgaard, groentetuin, pluimveehouderij en bijenkasten was de stichting een van de beste kindertehuizen van Nederland.

In 1929 werd begonnen met een Scoutinggroep bij de Bergstichting in Laren. De meisjes waren bij het Nederlands Padvindsters Gilde (NPG) als groep I van de afdeling Laren geregistreerd. De jongens waren ingeschreven bij de NPV als groep 6 van de afdeling Bussum. In eerste instantie werd gestart met welpen, padvinders en padvindsters en in mei 1936 kwamen er kabouters bij. In september 1933 werd ook een pioniersgroep opgericht. De groepen deden actief mee met activiteiten binnen het district en gingen jaarlijks op kamp. Vlak voor de oorlog waren er veertien welpen, tweeëntwintig verkenners, tien kabouters en achttien padvindsters.

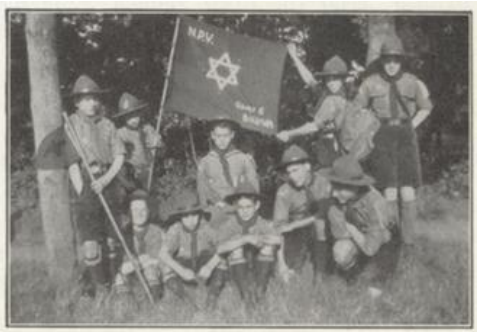

Door de stichting werd De Judeër uitgegeven, het periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting. Hierin verschenen regelmatig verslagen van Scoutingkampen en werden installaties en insignes vermeld. Joël wordt in 1933 als welp geïnstalleerd. Een jaar later wordt hij 1e ster welp en in 1935 wordt hij als padvinder geïnstalleerd. In 1934 wordt hij toegelaten tot de Ambachtsschool.

De oorlog maakte een eind aan de prettige tijden in de instelling. Directeur Reitsema liet de Berg-Stichting typeren als een ‘mischlingenheim’, waar kinderen woonden die niet volbloed joods waren. De Berg-stichting werd enige tijd met rust gelaten. De gedwongen ontruiming van het tehuis in Laren werd in de zomer van 1942 aangekondigd. Op 5 december 1942

moest het gebouw leeg zijn, zodat er kinderen van soldatenvrouwen ondergebracht konden worden. Om te voorkomen dat de kinderen en stafleden gedeporteerd werden, huurde directeur Jan Reitsema in het geheim 3 panden van het Leger des Heils op het Rapenburg in Amsterdam en regelde hij valse verhuisvergunningen. Hij regelde verklaringen waaruit bleek dat de kinderen volgens de Neuerenberger nazi-regels niet als joods zouden worden beschouwd. De Eerste razzia van de Berg-Stichting vond plaats in februari 1943. Nadat 53 bewoners in Laren werden uitgeschreven en er in korte tijd veel bewoners werden ingeschreven op het adres op het Rapenburg, deden de Duitsers een inval. Directeur Jan Reitsema probeerde de razzia te stoppen door aan te geven dat de kinderen Mischling (niet volledig Joods) waren. Uiteindelijk werden er 14 kinderen afgevoerd en gedeporteerd. De Tweede razzia van de Berg-Stichting vond plaats op 26 mei 1943. 80 kinderen en medewerkers stonden klaar om afgevoerd te worden. Directeur Jan Reitsema weigerde mee te werken en kon SS'er Ferdinand aus der Fünten overtuigen het tehuis te sparen. Reitsema vertelde hem wederom dat de kinderen in het tehuis niet volledig Joods waren en dat er een procedure liep om dit officieel te maken met een Calmeyerstempel.

De definitieve ontruiming van de Berg-Stichting op het Rapenburg vond plaats op 2 augustus 1943. Reitsema werd gearresteerd tijdens een inval van de Sicherheitsdienst. De ongeveer 20 overgebleven bewoners van de Berg-Stichting werden overgebracht naar het gebouw van de Joodsche Invalide. Vanaf daar werden de meesten gedeporteerd. Directeur Jan Reitsema en zijn vrouw Tine doken onder in het Gooi. Tijdens de oorlog werden uiteindelijk 48 kinderen en 4 medewerkers vermoord door de nazi's. Zeker 70 kinderen en stafleden overleefden de oorlog, mede dankzij de inspanningen van directeur Jan Reitsema. H

Joël was voor de ontruiming en verhuizing al vertrokken bij de Berg-Stichting. Mogelijk dat hij naar zijn ouders in Rotterdam terugkeerde. In Rotterdam woonden voor de oorlog 13.000 Joden. Op 29 juli 1942 krijgen 2.000 Joden een oproep voor de Arbeitseinsatz. Er meldden zich de volgende dag op 30 juli 1942 1.100 mensen om zes uur bij Loods 24. In twintig personenwagons werden ze midden in de nacht getransporteerd naar Kamp Westerbork. Ook Joël kwam terecht in kamp Westerbork en werd op 3 augustus 1942, met 1013 personen van kamp Westerbork naar vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau gedeporteerd. Deze groep bestond helemaal uit joden die via loods 24 uit Rotterdam gekomen waren. Dit duidt erop dat Joël in Rotterdam was. Joël is vermoord op 30 september 1942 in vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau.

Auschwitz was een concentratiekampcomplex dat tijdens de Tweede Wereldoorlog door nazi-Duitsland rondom de Poolse stad Oświęcim (Duits: Auschwitz) in het geannexeerde deel van Polen werd opgezet. Auschwitz was het grootste van alle Duitse concentratiekampen en bestond aan het einde van de oorlog uit Auschwitz I (het basiskamp (Duits: Stammlager) ten zuidwesten van de stad), Auschwitz II-Birkenau (het Vernichtungslager (vernietigingskamp) ten westen van de stad), Auschwitz III-Monowitz (een werkkamp ten oosten van de stad bij de IG Farben-fabriek) en tevens tientallen subkampen. Ongeveer 1,3 miljoen mensen werden naar Auschwitz gedeporteerd. Van hen zijn er ongeveer 1,1 miljoen om het leven gekomen; het grootste deel van de slachtoffers werd vergast. Van 1940 tot en met begin 1942 was het Auschwitz-complex voornamelijk een concentratiekamp; gevangenen kwamen om het leven door de combinatie van grove mishandeling, uitputting en ziekte. Vanaf het begin van 1942 tot

oktober 1944 was de actieve massamoord op Joden net zo'n belangrijke functie van het complex.

Het Monument voor de Joodse Kinderen is in 2017 opgericht. Het bestaat uit een sculptuur en een plaquette met de namen van de 48 kinderen en de vier stafleden van de Berg-Stichting die in de Holocaust zijn vermoord. De Berg-Stichting was van 1911 tot 1963 in Laren NH gevestigd op de plaats waar nu de middelbare school Laar & Berg staat, naast het Sint Janskerkhof. Sinds 2017 heet het plantsoen waar het monument staat het Reitsemaplantsoen, genoemd naar Jan Reitsema (1894-1968). Hij was van 1929 tot 1960 directeur van de Berg-Stichting. Joël staat op het monument.

Meer informatie

Joël de Jong (oorlogsgravenstichting.nl)
Joël de Jong (joodsmonument.nl)
De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 4, 1931-1932, no 1-4, 1931 » 1931 - Pag. 47 | Delpher
De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 6, 1933-1934, no 1-4, 1933 » 1933 - Pag. 5 | Delpher
De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 6, 1933-1934, no 1-4, 1933 » 1933 - Pag. 40 | Delpher
De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 7, 1934-1935, no 1-4, 1934 » 1934 - Pag. 21 | Delpher
De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 7, 1934-1935, no 1-4, 1934 » 1934 - Pag. 65 | Delpher
De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 8, 1935-1936, no 1-4, 1935 » 1935 - Pag. 18 | Delpher
Berg-Stichting (laarenberg.nl)
monumentbergstichting.nl
Larense Berg-Stichting voor Joodse kinderen - ONH
De Berg-Stichting - Monument voor de Joodse Kinderen (monumentbergstichting.nl)
Herinnerings bomen Laren
Nieuw Israelietisch weekblad » 25 jul 1930 - Art. 110 | Delpher
De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 9, 1936-1937, no 1-3, 1936 » 1936 - Pa. 25 | Delpher
De schalmei; officieel orgaan voor besturen en leidsters van het Nederlandsche Meisjesgilde, jrg 7, 1933-1934, no 8, 1933 » 1933-09 - Pag. 1 | Delpher
Monument voor de Berg-stichting. 48 pupillen te veel. Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap
Bronnen over 'Berg-stichting' - Netwerk Oorlogsbronnen
Verhuizing Berg-Stichting naar Amsterdam - Netwerk Oorlogsbronnen
Eerste razzia Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen
Tweede razzia Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen
Ontruiming Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen
Joël de Jong - Kamp Westerbork, De Digitale Collectie
Lijst van Jodentransporten vanuit Nederland - Wikipedia

Auschwitz (concentratiekamp) - Wikipedia
Loods 24 - Wikipedia

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op http://vrijheid.scouting.nl voor meer informatie en alle andere verhalen.